

Finanse państwa i jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.

Spis treści

1. Synteza.....	1
2. COVID a gospodarka i finanse państwa.....	2
3. Sytuacja makroekonomiczna w latach 2020-2021	2
4. Budżet państwa w 2020 r.	5
5. Finansowanie przedsięwzięć antycovidowych.....	6
6. Dług publiczny, gwarancje i poręczenia Skarbu Państwa	7
7. Finanse jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.	7
8. Finanse samorządu terytorialnego – plany na rok 2021	15
9. Ranking jakości życia w województwie podkarpackim	17
10. O IBAF	21
11. Oferta IBAF	21
12. Najnowsze publikacje pracowników IBAF	22

1. Synteza

- Deficyt budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich na koniec roku wyniósł 80,1 mld zł. Jednostki samorządu terytorialnego zakończyły rok z nadwyżką 5,7 mld zł.
- Nastąpiło bardzo znaczące spowolnienie wydatków majątkowych.
- Uchwalona pod koniec roku nowelizacja ustawy budżetowej zaczęła obowiązywać zbyt późno, żeby skutecznie zrealizować zaplanowane wydatki.

- Po raz pierwszy od 1991 roku, PKB było niższe niż rok wcześniej.
- Wynagrodzenia w gospodarce utrzymały stałą tendencję wzrostową, aczkolwiek w dużej mierze odpowiada za to sektor publiczny.
- W 2020 r. odnotowano rekordowy przyrost długu publicznego i długu Skarbu Państwa. Znaczna część nowych zobowiązań została wykorzystana do stworzenia rezerw finansowych na kolejne lata.
- Potencjalne zobowiązania Skarbu Państwa z tytułu poręczeń i gwarancji wzrosły ze 111,4 mld zł na koniec 2019 roku do 302,9 mld zł na koniec 2020 roku.
- Łagodna polityka pieniężna i wzrosty cen rekompensujące straty spowodowane *lock downem* podniosły inflację do poziomu nieobserwowanego od 10 lat.
- Na rachunkach państwowych funduszy celowych na koniec 2020 roku zgromadzono 75,4 mld zł.
- Potencjalne wprowadzenie „Polskiego Ładu” jako nowej ŚSRK, stanowi źródło niepewności dla jednostek samorządowych.

2. COVID a gospodarka i finanse państwa

Czynnikiem, który w najpoważniejszym stopniu kształtował w 2020 r. sytuację w gospodarce i stan finansów państwa była niewątpliwie pandemia wirusa COVID-19 i związane z nią ograniczenia działalności gospodarczej oraz regulacje dotyczące swobody przemieszczania się (wywołane między innymi ograniczeniami w funkcjonowaniu transportu, zakazem organizacji z udziałem publiczności wielu imprez sportowych i kulturalnych, wreszcie – wymuszonymi przez pandemię zmianami trybu życia). Oceniając sytuację polskiej gospodarki i finansów w roku 2020 i 2021 nie można jednak pominąć skutków dość kontrowersyjnej polityki gospodarczej rządu, w tym – przedsięwzięć, które tylko częściowo (lub wcale) można było uzasadnić sytuacją epidemiologiczną.

Zauważyć należy, że dla pełnej oceny efektów polityki gospodarczej prowadzonej w trudnym nie tylko dla gospodarki, ale i dla wszystkich obywateli niezbędnym byłoby przeanalizowanie przewidywanego wychodzenia gospodarki z ograniczeń i problemów wywołanych pandemią. W obecnej chwili jest to jednak praktycznie niemożliwe ze względu na zasadnicze niejasności tak co do faktycznego stanu gospodarki w warunkach nadal trwającej pandemii, jak i co do zamierzeń rządu na najbliższe lata.

Szczególnie niebezpieczny wydaje się chaos panujący w sferze polityki rozwoju. Rząd zdaje się zmierzać do milczącego uchylecia planu Morawieckiego, nadal formalnie obowiązującego bardzo już zdezaktualizowana długookresowa strategia rozwoju kraju, niespójne z planem Morawieckiego i niejasne są również strategie sektorowe. Za spójny program rozwoju kraju trudno też uznać *Polski Ład*, mało konkretny i mnożący niejasności w kluczowych kwestiach. Niepokoi również pogłębiający się brak przejrzystości finansów publicznych, w istotny sposób pogłębiony zmianami wprowadzonymi w 2020 roku do ustawy o finansach publicznych i innych ustaw określających zasady funkcjonowania sektora finansów publicznych.

3. Sytuacja makroekonomiczna w latach 2020-2021

Wydarzenia związane z pandemią zahamowały trwający od prawie 30 lat nieprzerwany wzrost polskiej gospodarki. Uznać jednak należy, że w zestawieniu z zakresem wprowadzonych w związku z pandemią ograniczeń działalności gospodarczej i aktywności (wszelkiego typu) obywateli skala negatywnych zjawisk w gospodarce była stosunkowo niewielka. Stan taki osiągnięto za cenę ogromnych nakładów finansowanych środkami publicznymi. Według ostrożnych szacunków koszty

podjętych w 2020 r. przedsięwzięć zaliczanych do działań przeciwdziałających pandemii i jej skutkom szacować należy na co najmniej 200 mld zł, co jest kwotą prawie trzykrotnie przekraczającą wyrażony w cenach bieżących spadek produktu krajowego brutto.

Utrzymują się niekorzystne trendy demograficzne. Nadal maleje liczba ludności i urodzeń, wyraźnie zwiększa się natomiast udział w całej populacji Polaków ludności w wieku poprodukcyjnym.

PKB

Produkt krajowy brutto był w 2020 r. – w cenach stałych – o 2,7% mniejszy niż w roku 2019. Był to pierwszy od 1991 r. spadek rocznego PKB.

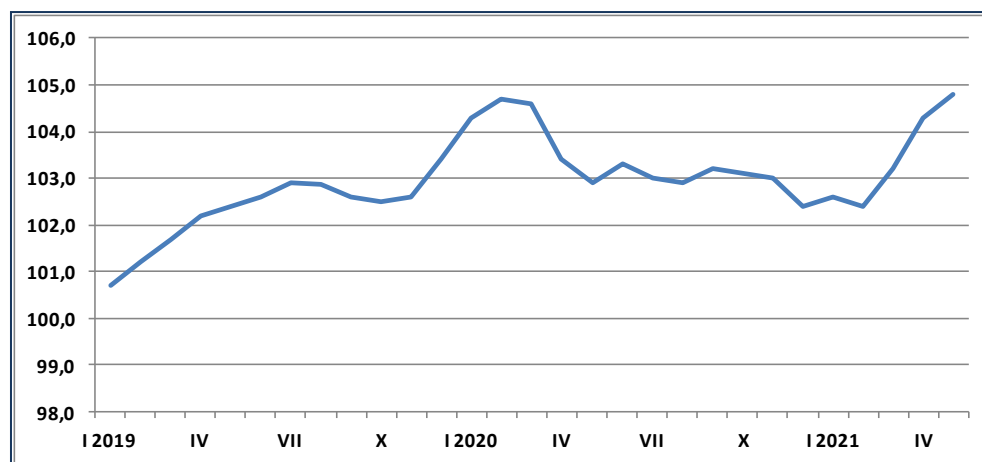
Dla gospodarki polskiej w 2020 r. charakterystyczne było ogromne zróżnicowanie dynamiki zmian wartości dodanej w układzie rodzajów działalności. O ile w największych działach spadek wartości dodanej był stosunkowo niewielki (w przemyśle – 0,2%, w rolnictwie – 3%, w budownictwie – 3,7%, nieco większe spadki zaobserwowano w górnictwie i w transporcie), to w mniejszych, ale medialnie bardzo widocznych działach spadki produkcji i wartości dodanej były znacznie wyższe – w hotelach i restauracjach spadek (w relacji do 2019 r.) wyniósł 45,4%, w działalności kulturalnej i rekreacyjnej – 61,8%, w pozostałej działalności usługowej – 38,3%.

W strukturze podziału PKB odnotować należy tylko niewielki (o 1,3%) spadek spożycia, przy czym nieco głębszy (o 3%) spadek spożycia indywidualnego został częściowo zrekompensowany wzrostem o 4,4% spożycia zbiorowego. Aż o 12,9% zmniejszyła się akumulacja, przy czym nakłady na prace budowlano-montażowe zmniejszyły się w większym stopniu niż nakłady na zakup środków trwałych. Pandemia nie wywarła natomiast większego wpływu na sytuację w handlu zagranicznym – eksport zmniejszył się (licząc w cenach stałych) o 0,2%, import – o 1,9%.

Ceny

Wyraźnie wyższa niż w poprzednich latach była w 2020 r. inflacja. W zamieszczonym poniżej wykresie widać gwałtowny wzrost cen na początku pandemii oraz – co wydaje się już dość niepokojące – powrót do wysokiej inflacji od początku roku 2021. Tak wysoki jak w maju 2021 r. poziom inflacji odnotowano ostatnio w 2011 r.

Rysunek 1. Inflacja w latach 2019-2021 (analogiczny okres roku poprzedniego = 100)

Źródło: obliczenia własne na podstawie miesięcznych wskaźników makroekonomicznych GUS

Wskazać można co najmniej kilka, nakładających się na siebie przyczyn tak szybkiego wzrostu cen. Za najważniejsze z nich uznać należy:

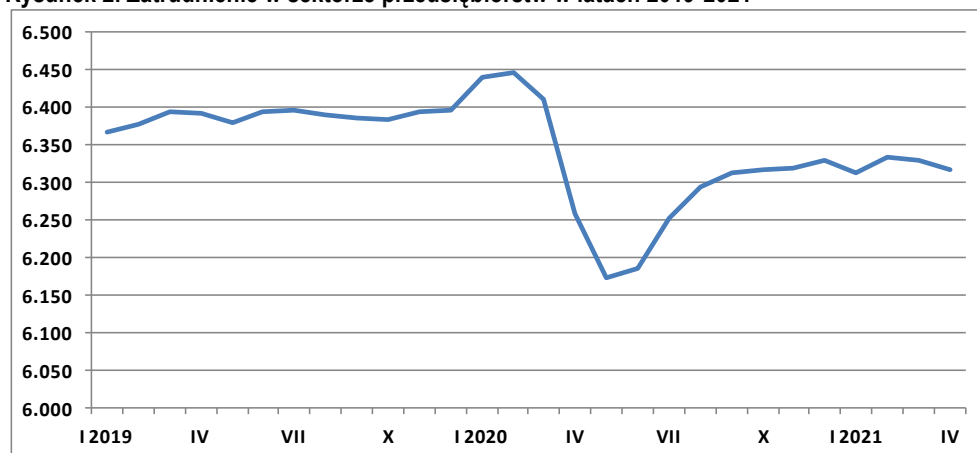
- bardzo łagodna politykę pieniężną NBP, ukierunkowaną – nawet kosztem odejścia od celów inflacyjnych – na wspieranie gospodarki,
- związane z tym faktem obniżenie stóp oprocentowania depozytów, co w naturalny sposób zwiększa popyt na towary i usługi,
- działania części przedsiębiorców (zwłaszcza z tych gałęzi gospodarki, w których *lock down* był najbardziej rygorystyczny) do rekompensowania wyższymi cenami poniesionych strat.

Zatrudnienie

Pandemia wpłynęła również na wielkość zatrudnienia w przedsiębiorstwach, przy czym – tak jak w przypadku wartości dodanej – spadek zatrudnienia rozłożył się bardzo nierównomiernie. Zauważyć też należy, że skokowy spadek zatrudnienia w połowie 2020 r. był dość krótkotrwały i już w końcu 2020 r. poziom zatrudnienia był tylko o ok. 2% niższy niż na początku roku. Na taki przebieg zmian wielkości zatrudnienia niewątpliwie wpłynęło uruchomienie programów pomocowych dla przedsię-

biorców, a także zbyt optymistyczne – jak się później okazało – oceny wygasania pandemii w połowie 2020 r.

Rysunek 2. Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w latach 2019-2021

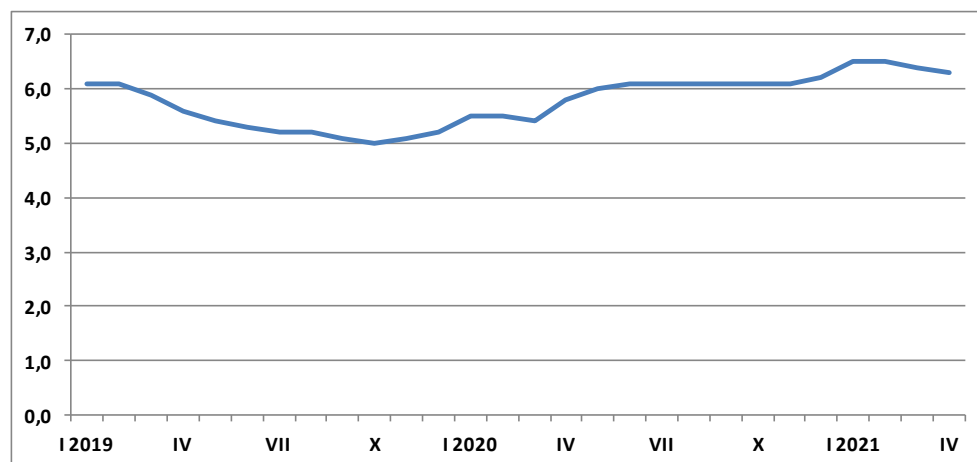

Źródło: obliczenia własne na podstawie miesięcznych wskaźników makroekonomicznych GUS

Bezrobocie

Spadki zatrudnienia spowodować musiały wzrost stopy bezrobocia – z poziomu ok. 5% w ostatnich miesiącach 2019 r. do ponad 6% w drugim półroczu 2020 r. Wzrostowy trend stopy bezrobocia zahamowany został dopiero na początku 2021 r., lecz powrót do poziomu sprzed pandemii nastąpi prawdopodobnie dopiero w 2022 roku. Pewne znaczenie może tu mieć również fakt, iż pandemia uruchomiła w wielu firmach skuteczne poszukiwanie możliwości racjonalizacji zatrudnienia. Szybkemu zmniejszaniu stopy bezrobocia przeciwstawiają się również planowane podwyżki minimalnego wynagrodzenia.

Rysunek 3. Stopa bezrobocia w latach 2019-2021

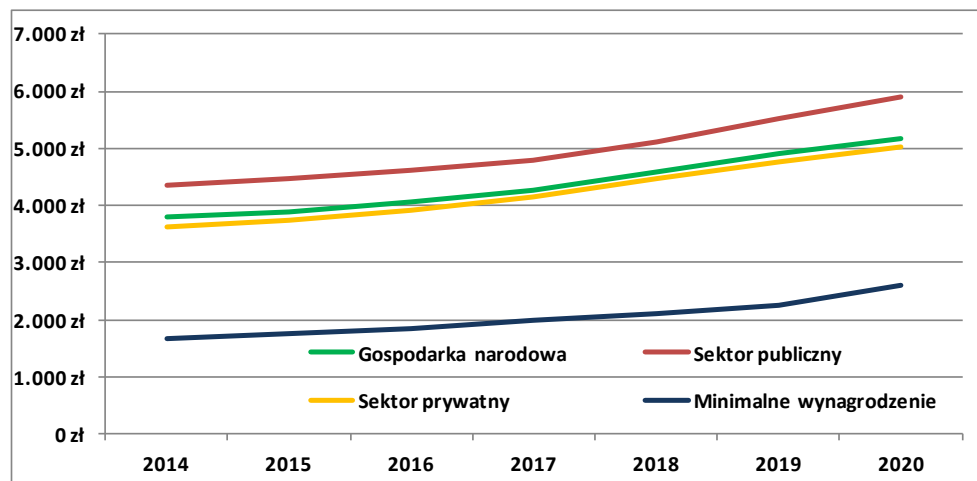
Źródło: miesięczne wskaźniki makroekonomiczne GUS

Wynagrodzenia

Pandemia nie wpłynęła istotnie na poziom wynagrodzeń w gospodarce narodowej. Zawdzięczamy to z jednej strony zasileniu części przedsiębiorców środkami tarczy antykryzysowej i Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, z drugiej zaś – podwyżkom wynagrodzeń w sferze budżetowej. W efekcie mimo spadku produkcji i wyższej niż w poprzednich latach inflacji w 2020 roku odnotowaliśmy wzrost o ok. 1,7% realnej wartości przeciętnego wynagrodzenia (brutto) w gospodarce narodowej.

Z zamieszczonego poniżej wykresu widzimy, iż istotny wkład we wzrost realnej wartości wynagrodzeń miały podwyżki wynagrodzeń w sektorze publicznym. Na marginesie prezentowanych tu danych warto przypomnieć formułowany już przez nas wcześniej postulat dokonania w systemie finansowym samorządu terytorialnego zmian zdejmujących z samorządów ryzyko finansowe związane z centralnie podejmowanymi decyzjami dotyczącymi wynagrodzeń w sektorze finansów publicznym, a w szczególności – w oświacie i w ochronie zdrowia.

Rysunek 4. Wynagrodzenia w gospodarce narodowej w latach 2014-2020

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS

4. Budżet państwa w 2020 r.

Budżet państwa na rok 2020 zamknął się dochodami o ok. 3,6% niższymi od pierwotnie planowanych i wydatkami o 14,4% przewyższającymi początkowy (ustalony w ustawie budżetowej) limit. Doprowadziło to do rekordowo wysokiego, bo wynoszącego 78,3 mld zł deficytu budżetu państwa. Deficyt budżetu państwa przekroczył więc granicę 3% PKB.

Tabela 1. Budżet państwa w latach 2019-2020

Treść	2019	2020			
		Uchwalony budżet	Nowelizacja	Plan ostateczny	Wykonanie
		tys. zł			
Dochody	400.535.255	435.340.000	398.671.644	398.671.644	419.795.677
Dochody podatkowe	367.290.721	390.038.733	349.740.000	349.740.000	370.261.752
VAT	180.891.751	196.500.000	170.000.000	170.000.000	184.551.929
Akcyza	72.395.920	75.083.000	68.400.000	68.400.000	71.787.252
PIT	65.444.928	66.555.000	64.100.000	64.100.000	63.797.444
CIT	39.984.713	42.000.000	38.500.000	38.500.000	41.293.051
Dochody niepodatkowe	31.379.034	42.959.551	46.589.928	46.589.928	47.401.895
Wydatki	414.273.014	435.340.000	508.019.293	508.019.293	498.136.529
Dotacje i subwencje	233.329.136	235.893.971	291.411.455	296.886.595	289.628.831
Świadczenia	28.364.687	26.270.074	26.744.707	26.631.322	26.409.828
Wydatki bieżące jednostek	78.197.306	87.714.670	88.863.531	88.676.383	84.563.522
Majątkowe	18.610.437	24.058.053	33.668.011	33.609.412	28.772.717
Obsługa długu	27.336.009	27.599.900	29.399.900	29.301.495	29.300.233
Wynik	-13.737.759	-	109.347.649	109.347.649	-78.340.852
Dochody BŚE	73.549.101	71.448.652	72.944.052	72.944.052	79.036.634
Wydatki BŚE	70.906.596	88.402.533	89.897.933	89.897.933	80.809.977
Wynik	-2.642.506	-16.953.881	-16.953.881	-16.953.881	-1.773.343
Wynik BP + BŚE	-16.380.265	-16.953.881	126.301.530	126.301.530	-80.114.195

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ministerstwa Finansów

Przez większą część roku wykonanie budżetu państwa przebiegało w sposób bliski założeniom przyjętym przed początkiem pandemii. Było to możliwe dzięki „wypchnięciu” poza budżet państwa przeważającej części wydatków finansujących przedsięwzięcia związane z przeciwdziałaniem pandemii COVID-19 i jej skutkom gospodarczym i społecznym.

W październiku 2020 r. postanowiono jednak znowelizować budżet państwa, radykalnie zmniejszając plan dochodów i zwiększając o prawie 63 mld zł plan wydatków. Ostateczne wykonanie budżetu państwa okazało się dość odległe od ustaleń zawartych w znowelizowanej ustawie budżetowej – zrealizowane dochody okazały się o 10 mld zł wyższe, a wydatki – mimo zrealizowania w grudniu 2020 r. płatności budżetowych na kwotę przekraczającą 100 mld zł – o 10 mld zł niższe od planowanych.

Dokładniejsza analiza wydatków dokonanych w końcu roku wykazała jednak – czego zresztą można było oczekiwać – że znacząca ich część nie została wykorzystana w roku budżetowym, lecz posłużyła do stworzenia znaczących zasobów finansowych ulokowanych albo w funduszach pozabudżetowych, albo w państwowych podmiotach spoza sektora finansów publicznych, takich jak np. PKP¹. W ten sposób w ciężar budżetu państwa na rok 2020 sfinansowano część wydatków, które powinny były zostać zrealizowane dopiero w roku 2021. Zaznaczyć warto, że operacja taka – dość wątpliwa tak pod względem jej zgodności z zasadami przejrzystości finansów publicznych, jak i pod względem jej ekonomicznej racjonalności (zwiększone koszty obsługi długu) była możliwa dzięki rozluźnieniu w 2020 r. dyscypliny budżetowej wyrażonej w tzw. regule wydatkowej.

5. Finansowanie przedsięwzięć antycovidowych

Grupa PFR a COVID Przyjęta przez rząd strategia finansowania przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu pandemii i neutralizowaniu jej skutków finansowych polegała na przeniesieniu ciężaru bezpośredniego finansowania z budżetu państwa na zaliczane do tzw. grupy PFR instytucji niebędących formalnie częścią sektora finansów publicznych – Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR) oraz Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK). Instytucje te nie dysponują oczywiście takimi środkami własnymi, które umożliwiłyby finansowanie działań „antycovidowych” i w tym celu wyemitowały w 2020 r. obligacje o łącznej wartości ponad 160 mld zł. Spłata tych obligacji, wraz z należnymi odsetkami, została objęta poręczeniami Skarbu Państwa. Ze środków pozyskanych ze sprzedaży obligacji PFR finansował pożyczki i wypłaty realizowane w ramach tzw. tarczy antykryzysowej, a BGK – wypłaty z utworzonego w 2020 r. Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, którego część stanowi Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, stanowiący dziś jeden z kluczowych przykładów patologii w procedurach podziału środków publicznych.

Skutki poręczeń Taki sposób finansowania programów antycovidowych jest zdecydowanie sprzeczny z zasadami rzetelnego zarządzania finansami publicznymi, a w szczególności z przyjętymi standardami przejrzystości finansów publicznych. Znaczna część wypłat środków z tarczy antykryzysowej i z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 ma charakter bezzwrotny, wątpliwe jest też odzyskanie całości kwot przekazanych przedsiębiorcom w formie pożyczek.

Co więcej, w kręgach rządowych formułowane już są opinie o konieczności umorzenia tych pożyczek. Oznacza to, że faktyczny stan zadłużenia Skarbu Państwa jest wyższy niż to wynika z oficjalnych statystyk długu publicznego, a spłaty tego zadłużenia będą w najbliższych latach istotnym obciążeniem dla budżetu państwa.

Nie bez znaczenia jest również fakt, iż wyprowadzenie wydatków antycovidowych poza budżet państwa spowodowało wyłączenie ich spod regulacji dotyczących dyscypliny finansów publicznych oraz regulacji dotyczących ewidencji i sprawozdawczości budżetowej – nasza wiedza o wydatkach dokonanych przez PFR i BGK w ramach programów rządowych jest dziś z tego powodu bardzo niepełna.

¹ Szerzej na ten temat: W. Misiąg, *Opinia o uchwalonej 7 października 2020 r. ustawie o zmianie ustawy budżetowej na rok 2020*, „Opinie i ekspertyzy OE-315”, Kancelaria Senatu, Warszawa 2020

6. Dług publiczny, gwarancje i poręczenia Skarbu Państwa

W roku 2020 odnotowano znaczący przyrost zarówno długu Skarbu Państwa, jak i kwoty zobowiązań innych podmiotów objętych gwarancjami i poręczeniami obciążającymi Skarb Państwa. Dług Skarbu Państwa zwiększył się w 2020 r. o 124,2 mld zł, z czego na przyrost długu krajowego przypada 115 mld zł. Jest to kwota znacznie przewyższająca wielkość deficytu budżetowego odnotowanego w 2019 r., przy czym zauważyć warto, że w rok 2020 budżet państwa wchodził ze znaczącą kwotą wolnych środków, które mogły być wykorzystane jako źródło finansowania deficytu budżetowego, którego – *nota bene* – pierwotnie nie zakładano.

Bardzo znacząco wzrosła też kwota zobowiązań objętych poręczeniami i gwarancjami Skarbu Państwa – na koniec 2020 roku wynosiła ona już ponad 300 mld zł i była więcej niż dwukrotnie wyższa niż w końcu 2019 r. O tak dużym wzroście zdecydowały oczywiście gwarancje udzielone PFR i BGK jako zabezpieczenie obligacji wyemitowanych w celu finansowania rządowych programów antycovidowych.

7. Finanse jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.

Podstawą przedstawionej poniżej syntetycznej analizy budżetów jednostek samorządu terytorialnego były opublikowane przez Ministerstwo Finansów sprawozdania budżetowe z wykonania dochodów i wydatków budżetowych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Wykorzystano również sprawozdania (także publikowane przez Ministerstwo Finansów) za rok 2019 oraz 2020 oraz dane dotyczące liczby ludności na koniec 2020 roku podane przez Główny Urząd Statystyczny.

Podstawowe dane

Jak pokazują dane za rok 2020 budżety samorządów w Polsce w rachunku ogólnym (łącznie dla wszystkich JST) zamknęły się wynikiem dodatnim. Na koniec roku zrealizowano dochody o blisko 10% większe niż w roku poprzedzającym. Na wzrost dochodów w dużej części składają się dotacje (o 13% większe niż w 2019 roku), drugą w kolejności pozycję zajmowały subwencje ogólne (wzrost o 8,5%). Ostatnią pozycję w zestawieniu stanowiły dochody własne, których wartość wzrosła ponad 7,5%. Równolegle dostrzegalny był spadek dochodów z podatku PIT o blisko 2% w stosunku do roku 2019.

W łącznej kwocie dochodów JST województwa podkarpackiego na koniec 2020 roku nieznacznie zmienił się stosunek ich elementów składowych. Dochody własne stanowiły 48% (przy czym w województwach stanowiły ponad połowę dochodów, miastach na prawach powiatu – 56%, w powiatach jedynie 40%, zaś w gminach 44%). Dochody z subwencji ogólnej stanowiły niewiele ponad 1/5 dochodów ogółem (w powiatach blisko 40%), zaś dotacje 1/3 dochodów ogółem (w powiatach – ok. 1/5).

Dodatni wynik budżetowy dla ogółu jednostek samorządu terytorialnego mógłby wskazywać na mniejsze wydatki samorządów. W rzeczywistości sytuacja przedstawiała się zgoła odmiennie. Obserwuje się wzrost łącznych wydatków samorządów w Polsce o ponad 6,5%. Największy wzrost wydatków dotyczy świadczeń w ramach wydatków bieżących, jest to wzrost o blisko 1/5 wartości z roku 2019. W tej samej kategorii wydatków łączna wartość wypłaconych wynagrodzeń wzrosła o ponad 9% w stosunku do roku poprzedniego. W przypadku wydatków majątkowych w relacji do ogółu JST w Polsce obserwuje się spadek wartości o niewiele ponad 4,5% w stosunku do roku poprzedniego.

W 2020 roku wydatki bieżące JST stanowiły 84% wszystkich wydatków, tj. o 2 pkt. % więcej niż w roku 2019. Wśród wydatków bieżących ok. 40% przeznaczono na wynagrodzenia, zaś blisko ¼ wydatków bieżących stanowiły świadczenia. W przypadku samorządów województw struktura wydatków przedstawiała się odmiennie. Ok. 35% wydatków ogółem stanowiły wydatki majątkowe, pozostałe wydatki bieżące stanowiły 65%. W samorządach województw wydatki na wynagrodzenia odpowiadały ¼ wydatków bieżących, świadczenia zaś ok. 1% wydatków bieżących. W powiatach odnotowuje się największy udział wydatków na wynagrodzenia w ramach wydatków bieżących –

63%, świadczenia zaś to jedynie 4% wartości wydatków bieżących. W miastach na prawach powiatu oraz gminach struktura wydatków rozkładała się w stosunku 85% (wydatki bieżące) do 15% (wydatki majątkowe). W samorządach MPP na wynagrodzenia w 2020 roku przeznaczono 37% wydatków bieżących, zaś na świadczenia ¼ ich wartości. W samorządach gmin udział wydatków na wynagrodzenia w wydatkach bieżących wyniósł 36%, natomiast wydatki na świadczenia stanowiły 34% wielkości wydatków.

Rok 2020 JST zamknęły z dodatnim wynikiem budżetowym. Wynik budżetów JST w 2020 roku wyniósł 5,689 mln zł i był ponad trzykrotnie wyższy niż w roku 2019, w którym jednostki kończyły rok z ujemnym wynikiem budżetu.

Tabela 2. Dochody i wydatki JST w latach 2019-2020

Treść	2019	2020			
		Uchwały budżetowe	Plan po zmianach	Wykonanie	
		mld zł		2019 = 100	
Dochody	278,6	288,2	303,7	304,9	109,5
Dochody własne	135,8	134,1	129,5	146,4	107,8
w tym: PIT	56,2	56,6	54,9	55,1	98,1
CIT	10,9	10,9	10,3	11,3	103,9
Subwencje ogólne	61,8	65,6	67,0	67,0	108,5
Dotacje	81,0	88,5	107,3	91,5	113,0
Wydatki	280,3	305,8	324,9	299,2	106,8
Wydatki bieżące	229,2	247,2	265,3	250,5	109,3
w tym: wynagrodzenia	88,3	95,3	95,4	96,5	109,3
świadczenia	50,9	54,9	59,8	60,7	119,4
Wydatki majątkowe	51,1	58,7	59,6	48,8	95,5
Wynik	-1,7	-17,6	-21,2	5,7	-334,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Analiza budżetów JST według województw pokazuje niewielkie zróżnicowanie dochodów i wydatków. Ilustruje to zamieszczona poniżej tabela, w której przedstawiono podstawowe wielkości budżetowe za rok 2020 przeliczone na jednego mieszkańca łącznie dla wszystkich jednostek w podziale na województwa. Mediana dochodów wynosi 2 860,48 zł/mieszkańca. Tylko w dwóch województwach wydatki na jednego mieszkańca były w 2020 r. wyższe od dochodów.

Tabela 3. Zróżnicowanie dochodów i wydatków JST według województw w 2020 roku

Województwo	Dochody	Dochody własne	Wydatki	Wydatki bieżące	Wynagrodzenia	Wydatki majątkowe
Ogółem JST	2 974,85	1 427,83	2 919,34	2 443,73	941,01	475,61
dolnośląskie	2 930,81	1 577,10	2 829,17	2 417,05	905,64	412,12
kujawsko-pomorskie	2 891,72	1 253,12	2 832,19	2 374,13	932,46	458,06
lubelskie	2 764,65	1 014,06	2 658,77	2 154,84	912,52	503,93
lubuskie	2 798,17	1 241,43	2 718,79	2 279,85	931,86	438,94
łódzkie	2 780,21	1 361,01	2 782,00	2 322,06	919,49	459,95
małopolskie	2 883,21	1 305,45	2 850,29	2 387,38	892,16	462,92
mazowieckie	3 530,13	2 016,56	3 575,33	3 095,19	1 094,36	480,13
opolskie	2 602,60	1 188,52	2 466,08	2 087,75	891,59	378,33
podkarpackie	2 746,96	1 048,19	2 623,05	2 161,87	885,54	461,18
podlaskie	3 003,69	1 236,78	2 955,67	2 323,70	952,61	631,97
pomorskie	3 170,37	1 558,62	3 087,91	2 601,02	943,48	486,89
śląskie	3 039,90	1 566,16	2 988,17	2 488,38	988,04	499,79
świętokrzyskie	2 669,53	1 043,59	2 547,24	2 111,88	871,55	435,36
warmińsko-mazurskie	2 837,75	1 126,60	2 727,35	2 280,46	896,51	446,89
wielkopolskie	2 812,59	1 375,98	2 737,25	2 276,12	864,48	461,12
zachodniopomorskie	3 069,29	1 489,74	3 041,87	2 429,66	945,86	612,21

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Średnia wartość dochodów JST przypadających na jednego mieszkańca powiatu w 2020 roku wynosiła 1 356,43 zł, w gminach wartość ta była ponad czterokrotnie wyższa i wynosiła 5 726,75 zł, a najwyższa średnia wartość dochodów cechowała miasta na prawach powiatu 7 905,25 zł. W wielkościach opisujących poziom wydatków obserwuje się podobną tendencję, co w przypadku dochodów JST. W powiatach wydatki stanowiły średnio 1 270,10 zł/mieszkańca, a w gminach 5 511,87 zł/osobę. Wyjątek stanowiły ponownie miasta na prawach powiatu. W przypadku tej kategorii JST przeciętne wydatki w przeliczeniu na mieszkańca wynosiły aż 8 063,59 zł.

Dochody

Dochody zrealizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 roku wyniosły łącznie blisko 305 mld zł. Był to wynik o blisko 10% lepszy niż w roku 2019. W przypadku samorządu województw obserwowany jest wzrost dochodów budżetowych o niespełna 12%, to niewiele mniej niż dla samorządów powiatowych (34,6 mld zł, tj. 12,6% więcej niż przed rokiem). Stosunkowo niewiele niższy wzrost odnotowuje się także dla jednostek najniższego szczebla tj. gmin, w których zrealizowane dochody wyniosły ok. 150 mld zł (tj. 10% więcej niż w 2019 roku). Najmniejszą zmianę, równoważącą ponad 6 mld zł (tj. blisko 7% wartości z 2019 roku) wykazały miasta na prawach powiatu.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca łącznie dla wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, mediana dochodów wynosiła średnio 2 860,48 zł. Największą wartość średnią odnotowano w województwie mazowieckim (3 530,13 zł/osobę), natomiast najmniejszą w województwie opolskim (2 602,60 zł/osobę).

Tabela 4. Dochody JST w latach 2019-2020

Treść	2019	2020			Zmiana	
		Uchwały budżetowe	Plan po zmianach	Wykonanie		
		mln zł			%	
1	2	3	4	5	5:3	5:4
Dochody	278.577,4	288.213,9	303.742,8	304.930,1	106,0	100,0
Samorząd województwa	18.755,0	19.727,9	20.488,4	20.956,6	106,0	102,0
Miasta na prawach powiatu	93.894,4	98.906,3	100.747,8	100.314,4	101,0	100,0
Powiaty	30.696,3	30.990,8	33.681,5	34.568,6	112,0	103,0
Gminy (bez MPP)*	135.231,8	138.589,0	148.825,1	149.090,5	108,0	100,0
Dochody własne	135.799,9	134.138,4	129.478,8	146.356,5	109,0	113,0
Samorząd województwa	9.911,2	9.716,3	8.890,0	10.669,2	110,0	120,0
Miasta na prawach powiatu	55.060,8	56.172,2	52.913,4	56.075,2	100,0	106,0
Powiaty	12.312,5	10.288,3	10.006,5	13.994,5	136,0	140,0
Gminy (bez MPP)	58.515,5	57.961,6	57.668,9	65.617,6	113,0	114,0
Subwencje ogólne	61.761,9	65.556,4	67.006,1	67.029,4	102,0	100,0
Samorząd województwa	2.561,1	3.009,9	3.209,1	3.209,1	107,0	100,0
Miasta na prawach powiatu	17.118,1	18.322,5	18.795,4	18.791,5	103,0	100,0
Powiaty	11.646,4	13.107,7	13.407,5	13.417,1	102,0	100,0
Gminy (bez MPP)	30.436,4	31.116,3	31.594,1	31.611,7	102,0	100,0
Dotacje	81.015,6	88.519,1	107.258,0	91.544,2	103,0	85,0
Samorząd województwa	6.282,7	7.001,7	8.389,3	7.078,3	101,0	84,0
Miasta na prawach powiatu	21.715,5	24.411,5	29.039,1	25.447,8	104,0	88,0
Powiaty	6.737,4	7.594,7	10.267,5	7.157,0	94,0	70,0
Gminy (bez MPP)	46.279,9	49.511,1	59.562,1	51.861,1	105,0	87,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Wśród powiatów średnie wartości osiąganych dochodów kształtują się na poziomie 1 356,43 zł/mieszkańca. Najmniejsze średnie dochody na mieszkańca odnotowały powiaty zlokalizowane w województwie małopolskim (średnio 1 171,57 zł/osobę), spośród których najbardziej wyróżnia się powiat nowosądecki z najniższym średnim dochodem wynoszącym 599,00 zł/mieszkańca oraz powiat miechowski z wynikiem 1967,00 zł/mieszkańca reprezentujący najwyższy wynik za 2020 rok wśród ogółu powiatów w województwie. Dla porównania największe średnie dochody można było zaobserwować w województwie warmińsko-mazurskim (1626,31 zł/osobę). Najniższy dochód na mieszkańca odnotowano w powiecie bartoszyckim (1 695 zł), zaś najwyższy w powiecie węgorzewskim – 2 344 zł/osobę.

Miasta na prawach powiatu odznaczają się zdecydowanie największym zróżnicowaniem średniej wartości dochodów. W przeliczeniu na jednego mieszkańca miast na prawach powiatu w Polsce wynosiła ona 7 905,25 zł. Największą średnią odnotowano w MPP zlokalizowanych w województwie opolskim (Opole 10 050,99 zł/osobę), najmniejszą zaś tj. 6 989,53 na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego (najniższą w tej kategorii wartością charakteryzował się Bydgoszcz tj. 6 865 zł/mieszkańca, a najwyższą tj. 7 117 zł/osobę – Włocławek).

Niewielkie zróżnicowanie średnich wielkości dochodu obserwuje się wśród gmin. Średnie dochody wynosiły 5 726,75 zł/osobę, największe dochody charakteryzowały gminy w województwie pomorskim (6 354,83 zł/mieszkańca), a najmniejsze tj. 5 116,85 zł/osobę gminy województwa opolskiego. W województwie pomorskim gminą o najniższych dochodach w przeliczeniu na jednego mieszkańca była gmina miejska Malbork (4 807 zł/osobę), ze znaczącą różnicą w stosunku do najwyższych dochodów odnotowanych w gminie miejskiej Łeba (12 457 zł). W województwie opolskim najniższe dochody odnotowała gmina miejsko-wiejska Zdzeszowice (dochody na poziomie 4 274 zł/osobę), zaś najwyższe – gmina miejsko-wiejska Gogolin (6 620 zł/mieszkańca).

Dochody własne

Dochody własne stanowiły niewiele mniej niż połowę budżetu jednostek samorządu terytorialnego. W województwach samorządowych oraz miastach na prawach powiatu było to odpowiednio 51% oraz 56%. Zdecydowanie mniejszy udział dochodów własnych do dochodów ogółem wykazywały samorządy powiatów (40%) oraz gmin (44%).

Średnie dochody własne w przeliczeniu na mieszkańca kształtowały się na poziomie 1 337,68 zł. Połowa jednostek samorządu terytorialnego osiągnęła dochody własne poniżej 1 279,29 zł/mieszkańca, a najniższą wartość w 2020 roku (tj. 1 014,06 zł/osobę) odnotowano w JST na obszarze województwa lubelskiego. Najwyższy średni dochód własny był niemal dwukrotnie wyższy. Wynosił on 2 016,56 zł/osobę i dotyczył JST w województwie mazowieckim.

Jedną ze składowych dochodów własnych są dochody z podatków PIT i CIT. Dochody dla ogółu JST z PIT stanowiły blisko 38% ogółu dochodów własnych, zaś z CIT tylko 8%. W porównaniu do roku 2019 zaobserwowano spadek dochodów z PIT o ok. 2%, przy równoczesnym wzroście dochodów z CIT o blisko 4%. Największy spadek dochodów z PIT miał miejsce w miastach na prawach powiatu, a najmniejszy w samorządach gminnych. Natomiast największy wzrost dochodów podatkowych CIT odnotowano w gminach. Z kolei w miastach na prawach powiatu miał miejsce nieznaczny spadek o ok. 0,5% w stosunku do 2019 roku.

Tabela 5. Dochody własne JST w latach 2019-2020

Treść	2019	2020			Zmiana	
		Uchwały budżetowe	Plan po zmianach	Wykonanie		
		mln zł			%	
Dochody własne	135.799,9	134.138,4	129.478,8	146.356,5	109,0	113,0
Samorząd województwa	9.911,2	9.716,3	8.890,0	10.669,2	110,0	120,0
Miasta na prawach powiatu	55.060,8	56.172,2	52.913,4	56.075,2	100,0	106,0
Powiaty	12.312,5	10.288,3	10.006,5	13.994,5	136,0	140,0
Gminy (bez MPP)	58.515,5	57.961,6	57.668,9	65.617,6	113,0	114,0
w tym:					0,0	0,0
PIT	56.152,3	56.587,4	54.896,7	55.077,6	97,0	100,0
Samorząd województwa	1.798,6	1.799,1	1.711,9	1.762,1	98,0	103,0
Miasta na prawach powiatu	24.861,3	24.841,3	23.874,7	24.162,4	97,0	101,0
Powiaty	6.255,0	6.312,0	6.145,8	6.172,8	98,0	100,0
Gminy (bez MPP)	23.237,5	23.635,0	23.164,4	22.980,3	97,0	99,0
CIT	10.901,7	10.924,8	10.314,8	11.325,5	104,0	110,0
Samorząd województwa	7.032,9	7.080,6	6.657,5	7.291,7	103,0	110,0
Miasta na prawach powiatu	2.614,3	2.640,7	2.410,1	2.605,2	99,0	108,0
Powiaty	217,3	190,5	195,4	241,5	127,0	124,0
Gminy (bez MPP)	1.037,2	1.013,0	1.051,8	1.187,1	117,0	113,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Dochody powiatów

Wśród samorządów powiatowych połowa osiąga dochody własne poniżej 539,04 zł/osobę. Najmniejsze wielkości dochodów własnych charakteryzowały powiaty z terenu województwa łódzkiego (470,21 zł/osobę), zaś najwyższe (650,44 zł/osobę) samorządy powiatów województwa mazowieckiego. W województwie łódzkim najmniejsze dochody własne charakteryzowały powiat

pajęczański (346 zł/osobę), największe zaś powiat bełchatowski (604 zł/osobę). W województwie mazowieckim najniższe wielkości cechowały powiat makowski (357 zł/osobę), natomiast ponad 2-krotność tych dochodów odnotowano w powiecie piaseczyńskim (961 zł/osobę).

Największym udziałem dochodów z podatków PIT w dochodach własnych wśród powiatów odznaczały się powiaty z terenu województwa śląskiego (ok. 54%), najmniejszym zaś – powiaty w województwie lubelskim, w których ten udział wynosił zaledwie ok. 1/3 dochodów własnych. W budżetach powiatów dochody z podatku CIT stanowiły maksymalnie 2,2% dochodów własnych (taką wielkość odnotowano w województwie dolnośląskim). Najmniejszy udział dochodów z podatku PIT w dochodach własnych stanowił domenę powiatu nidzickiego w województwie warmińsko-mazurskim (15% udziału w dochodach własnych, przy równoczesnym udziale dochodów z podatku CIT na poziomie 0,3% dochodów własnych), najmniejszy w powiecie bieruńsko-lędzkim w województwie śląskim (72%, jest to rząd wielkości 20,3 mln złotych, w tym powiecie udział dochodów z podatku CIT w dochodach własnych wyniósł 2% ich wielkości (ok. 500 tys. zł)).

Dochody MPP

Wielkości dochodów własnych w miastach na prawach powiatu były dziesięciokrotnie wyższe niż w powiatach i osiągały przeciętnie poziom 4 171,24 zł/osobę. W przypadku tychże samorządów największe dochody własne charakteryzowały województwo mazowieckie (6 328,37 zł/osobę), zaś najmniejsze województwo lubelskie (3 266,84 zł/osobę). Wśród miast na prawach powiatu o największym udziale dochodów własnych na mieszkańca znalazło się Miasto Stołeczne Warszawa (7 030 zł/osobę), a najniższy wskaźnik dochodów własnych na mieszkańca osiągnął Radom (2 869 zł/mieszkańca), zlokalizowany także w województwie mazowieckim. Podobna sytuacja miała miejsce w województwie lubelskim. Miasto na prawach powiatu Lublin charakteryzowały dochody własne na poziomie 3 517 zł/osobę, i był to najwyższy wynik na terenie całego województwa. Najniższe dochody własne stanowiły domenę Białej Podlaskiej i wynosiły w przeliczeniu na osobę 2 559 zł.

Wśród miast na prawach powiatu największy udział wpływów z PIT w dochodach własnych charakteryzował samorządy województwa warmińsko-mazurskiego (średnio 44,4%), najmniejszy zaś województwo opolskie – 32%. Miasta na prawach powiatu posiadały stosunkowo większe dochody z CIT (w odniesieniu do wartości dochodów własnych) niż powiaty (3% dochodów własnych). Największe przeciętne dochody z podatku CIT odnotowano w miastach na prawach powiatu w województwie mazowieckim (5,1%), a najmniejsze w tej kategorii – w województwie podlaskim (2%).

Dochody gmin

Wśród JST gmin połowa samorządów osiągała dochody własne na poziomie wyższym niż 2 486,13 zł/mieszkańca. Największe dochody własne charakteryzowały gminy z terenu województwa dolnośląskiego (3 088,13 zł/osobę), najmniejsze zaś gminy w województwie lubelskim (1 896,01 zł/osobę). Wśród gmin w województwie dolnośląskim najniższe dochody własne posiadała gmina miejsko-wiejska Lubomierz (1 356 zł/osobę), największe natomiast gmina wiejska Koberzyce (9 757 zł/mieszkańca).

Gminy w województwie śląskim osiągały największe dochody z podatku PIT w stosunku do dochodów własnych ogółem – 38,4%. Największe w tym województwie dochody posiadała gmina wiejska Jaworze – 62% dochodów własnych, co stanowiło ok. 14,3 mln zł w 2020 roku. Gmina wiejska Ciasna zlokalizowana w województwie śląskim osiągnęła dochody z podatku PIT na poziomie ok. 4,2 mln zł, co stanowiło 20% dochodów własnych tej gminy. Najmniejsze dochody w tej kategorii osiągały gminy z terenu województwa podlaskiego – 25% dochodów własnych ogółu gmin w województwie.

Dotacje

Dotacje stanowią średnio 30% dochodów ogółem wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Największy udział dochodów tej kategorii wynoszący 34% dotyczył samorządów województw, najmniejszy zaś powiatów - 21%.

W przeliczeniu na jednego mieszkańca, połowa JST uzyskała dotacje powyżej 911,45 zł/mieszkańca. Największą wartość dotacji uzyskały JST z terenu województwa podlaskiego (994,31 zł/osobę), a najmniejszą JST województwa opolskiego 799,27 zł/osobę.

W samorządach powiatowych ponad połowa jednostek otrzymała dotacje w wysokości większej niż 289,06 zł, jednak maksymalnie średnio 398,22 zł/osobę, gdzie taką wielkość odnotowano w powiatach województwa lubelskiego. Województwo wielkopolskie charakteryzowało się najmniejszą wielkością otrzymanych dotacji wynoszącą 226,30 zł/mieszkańca.

W miastach na prawach powiatu poziom dotacji był zdecydowanie wyższy i stanowił średnio 2 152,78 zł/mieszkańca. Połowa samorządów MPP otrzymała dotacje w wysokości między średnio 1 820,92 zł/osobę, a 1 546,60 zł/osobę (ten najniższy średni wynik dotyczy jednostek z terenu województwa małopolskiego. Pozostała grupa samorządów posiadała do wykorzystania środki

w przedziale między 2 111,67 zł/osobę a 2 651,77 zł/osobę (ten wynik charakteryzuje samorzady w województwie opolskim).

Połowa samorządów gminnych osiągnęła średnie wielkości dotacji na poziomie 2 023,91 zł/mieszkańca, najmniejsze wielkości charakteryzowały gminy z województwa opolskiego (1 633,06 zł/mieszkańca), natomiast największe (2 283,41 zł/osobę) gminy w województwie pomorskim.

Subwencje

Subwencje ogólne stanowiły niewiele ponad 1/5 ogółu dochodów JST. W samorządach województw było to średnio 15%, w miastach na prawach powiatu 19%, w gminach 21%, a w powiatach 39%.

W skali ogółu JST zaobserwowano wzrost wielkości subwencji o blisko 9% w stosunku do roku 2019. Wśród samorządów województw był to wzrost rzędu nawet 25%. Drugie pod względem odnotowanego wzrostu były samorzady powiatowe (15%), w miastach na prawach powiatu zanotowano wzrost niewiele poniżej 10%, a w samorządach gmin ok. 4%.

Połowa powiatów otrzymała więcej niż 509,64 zł/osobę. Największą wartość subwencji odnotowano w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego (725,65 zł/mieszkańca), a najmniejszą w powiatach województwa śląskiego (386,81 zł/mieszkańca).

W samorządach miast na prawach powiatu połowa z nich otrzymywała subwencje na poziomie wyższym niż 1 546,60 zł/mieszkańca. Najmniejsze subwencje ogólne otrzymały jednostki z terenu województwa łódzkiego (1 260,95 zł/osobę), a największe (2 167,78 zł/osobę), miasta na prawach powiatu z terenu województwa podkarpackiego.

Analiza dochodów gmin wykazuje niewielkie rozbieżności. Połowa gmin otrzymywała subwencje ogółem w przedziale od 971,36 (samorzady gmin województwa dolnośląskiego) do 1 276,59 zł/osobę, a druga połowa w przedziale od 1 276,59 zł/osobę do 1 475,34 zł/osobę (samorzady gmin województwa lubelskiego).

Wydatki

Wydatki samorządów w 2020 roku kształtowały się na poziomie 299 mld zł, co stanowiło ok. 7% więcej niż w roku 2019. Przy czym, wydatki bieżące były wyższe od poprzedniego roku o ok. 9,3%, natomiast wydatki majątkowe zmalały względem poprzedniego roku o ok. 4,5%.

Tabela 6. Wydatki i wynik JST w latach 2019-2020 według rodzajów jednostek

Treść	2019	2020			Zmiana	
		Uchwały budżetowe	Plan po zmianach	Wykonanie		
		mln zł			%	
Wydatki	280.276,5	305.838,9	324.912,3	299.240,6	97,8	92,0
Samorząd województwa	18.376,0	21.180,4	21.605,0	19.708,0	93,1	91,0
Miasta na prawach powiatu	96.885,5	107.086,4	110.861,9	103.502,2	96,7	93,0
Powiaty	29.630,7	31.910,1	35.257,9	32.313,9	101,3	92,0
Gminy (bez MPP)	135.384,3	145.662,0	157.187,5	143.716,6	98,7	91,0
Wydatki bieżące	229.218,7	247.154,8	265.308,0	250.488,8	101,4	94,0
Samorząd województwa	11.408,1	12.688,3	13.845,2	12.720,1	100,3	92,0
Miasta na prawach powiatu	80.987,7	86.773,8	91.997,2	88.276,2	101,7	96,0
Powiaty	24.341,3	26.450,3	28.856,0	27.027,9	102,2	94,0
Gminy (bez MPP)	112.481,6	121.242,4	130.609,5	122.464,7	101,0	94,0
Wydatki majątkowe	51.057,8	58.684,1	59.604,3	48.751,8	83,1	82,0
Samorząd województwa	6.967,9	8.492,1	7.759,8	6.987,9	82,3	90,0
Miasta na prawach powiatu	15.897,7	20.312,6	18.864,7	15.226,0	75,0	81,0
Powiaty	5.289,4	5.459,7	6.401,9	5.286,0	96,8	83,0
Gminy (bez MPP)	22.902,7	24.419,6	26.577,9	21.251,9	87,0	80,0
Wynik	-1.699,1	-17.625,0	-21.169,5	5.689,5	-32,3	-27,0
Samorząd województwa	379,0	-1.452,5	-1.116,7	1.248,6	-86,0	-112,0
Miasta na prawach powiatu	-2.991,1	-8.180,2	-10.114,1	-3.187,7	39,0	32,0
Powiaty	1.065,6	-919,3	-1.576,4	2.254,7	-245,3	-143,0
Gminy (bez MPP)	-152,6	-7.073,0	-8.362,4	5.373,9	-76,0	-64,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Stosunkowo największy wzrost wydatków odnotowały powiaty (9% wzrost w porównaniu do 2019 roku) a ich wysokość wyniosła 32 mld zł. Największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca charakteryzowały jednostki z terenu województwa mazowieckiego (3 575,33 zł/osobę), najmniejsze zaś JST z województwa opolskiego (2 466,08 zł/osobę).

Półowa powiatów wydatkowała w 2019 roku średnio pomiędzy 1 071,02 zł/mieszkańca (powiaty województwa małopolskiego) a 1 272,87 zł/osobę, oraz między 1 272,87 a 1 542,86 zł/mieszkańca (powiaty województwa warmińsko-mazurskiego).

Miasta na prawach powiatu w 2020 roku wydatkowały łącznie 103,5 mld zł, co w przeliczeniu na mieszkańca stanowiło przeciętnie 8 063,59 zł. Półowa z tych samorządów wydatkowała środki między 6 929,15 zł/osobę (MPP województwa warmińsko-mazurskiego) a 8 006,26 zł/osobę, a pozostałe samorządy wydatkowały kwoty pomiędzy 8 006,26 zł/osobę a 10 570,84 zł/osobę (dot. województwa mazowieckiego).

Wydatki samorządów gmin osiągnęły w 2020 roku poziom 143,7 mld zł, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowiło przeciętnie 5 511,87 zł. Najmniejszymi wydatkami charakteryzowały się gminy województwa opolskiego (4 872,68 zł/osobę), największymi zaś – gminy województwa pomorskiego (6 076,53 zł/osobę).

Wydatki bieżące

W 2020 roku wydatki bieżące JST wynosiły łącznie ok. 250,5 mld zł i były o ok. 9,3% wyższe niż w 2019 roku. Udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wszystkich JST stanowił ok. 84% za wyjątkiem województw, w których ten udział był niższy i w 2020 roku wynosił 65%.

W ramach wydatków bieżących uwagę należy skierować na dwie kategorie tj. wynagrodzenia i świadczenia. Wynagrodzenia w 2020 roku stanowiły blisko 40% wszystkich wydatków bieżących, natomiast świadczenia prawie 1/5 ogółu wydatków bieżących. W samorządach województw wydatki związane z wynagrodzeniami dotyczyły 25% wydatków bieżących, zaś w przypadku świadczeń to zaledwie 1%. Budżety jednostek samorządów powiatowych zanotowały wydatki na wynagrodzenia stanowiące aż 63% wydatków bieżących i 4% wydatków bieżących w ramach świadczeń. W miastach na prawach powiatu oraz gminach udział wydatków na wynagrodzenia w wydatkach bieżących stanowił ok. 36%. Samorządy miast na prawach powiatu przeznaczały na świadczenia 20% wartości wydatków bieżących, zaś gminy 34%.

Tabela 7. Wydatki bieżące JST w latach 2019-2020

Treść	2019	2020			Zmiana	
		2020 Plan	2020 PPZ	2020		
		mln zł			%	
1	2	3	4	5	5:3	5:4
Wydatki bieżące	229.218,7	247.154,8	265.308,0	250.488,8	101,4	94,0
Samorząd województwa	11.408,1	12.688,3	13.845,2	12.720,1	100,3	92,0
Miasta na prawach powiatu	80.987,7	86.773,8	91.997,2	88.276,2	101,7	96,0
Powiaty	24.341,3	26.450,3	28.856,0	27.027,9	102,2	94,0
Gminy (bez MPP)	112.481,6	121.242,4	130.609,5	122.464,7	101,0	94,0
w tym:						0,0
Wynagrodzenia	88.258,8	95.319,1	95.430,5	96.456,2	101,2	101,0
Samorząd województwa	2.977,6	2.706,7	3.290,9	3.162,5	116,8	96,0
Miasta na prawach powiatu	29.729,0	31.375,2	31.244,5	32.508,3	103,6	104,0
Powiaty	14.646,3	16.326,4	16.366,9	16.967,7	103,9	104,0
Gminy (bez MPP)	40.906,0	44.910,7	44.528,3	43.817,8	97,6	98,0
Świadczenia	50.858,5	54.872,2	59.840,0	60.728,6	110,7	101,0
Samorząd województwa	134,3	140,0	127,8	112,5	80,4	88,0
Miasta na prawach powiatu	14.162,9	15.483,8	16.842,9	17.614,5	113,8	105,0
Powiaty	1.115,7	1.132,4	1.224,0	1.176,1	103,9	96,0
Gminy (bez MPP)	35.445,7	38.116,0	41.645,4	41.825,4	109,7	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Półowa JST ponosiła wydatki bieżące na poziomie średnio między 2 087,75 zł/mieszkańca (JST w województwie opolskim) a 3 095,19 zł/mieszkańca (w województwie mazowieckim). Wynagrodzenia kształtowały się w przedziale od 864,48 zł/osobę (w województwie wielkopolskim) do 1 097,36 zł/osobę (w województwie mazowieckim). Półowa JST przeznaczyła na wynagrodzenia więcej aniżeli 916,01 zł.

Powiaty poniosły w przeliczeniu na jednego mieszkańca między 898,55 zł/osobę (powiaty w województwie małopolskim) a 1 268,32 zł/osobę (w województwie zachodniopomorskim). Półowa powiatów wydatkowała więcej niż 1 051,93 zł/osobę. W kategorii wynagrodzeń wydatki te wyniosły

między 548,97 zł/osobę (województwo małopolskie) a 798,46 zł/osobę (województwo zachodniopomorskie).

W miastach na prawach powiatu odnotowano znacznie większe wartości niż przedstawione powyżej. Połowa MPP w ramach wydatków bieżących przeznaczyła więcej niż 6 624,06 zł/mieszkańca, ale jednocześnie mniej niż 9 357,50 zł/mieszkańca (MPP województwa kujawsko-pomorskiego). Najmniej wydatków bieżących wykazały MPP należące do województwa kujawsko-pomorskiego (5 952,01 zł/osobę).

W gminach wydatki bieżące kształtowały się między 4 297,43 zł/osobę (gminy województwa opolskiego) a 5 176,24 zł/mieszkańca (w gminach województwa pomorskiego). Połowa gmin posiadała wydatki bieżące na poziomie między 4 695,01 zł/osobę a 5 176,24 zł/osobę. Wśród wydatków bieżących na wynagrodzenia przeznaczono między 1 592,99 zł/mieszkańca (gminy województwa świętokrzyskiego) a 1 676,80 zł/osobę. Finalnie, największe wydatki na wynagrodzenia cechowały gminy z województwa mazowieckiego (1 840,06 zł/osobę).

Wydatki majątkowe Wydatki majątkowe w JST kształtowały się w przedziale wartości między 378,33 zł/osobę (JST w województwie opolskim) a 631,97 zł/osobę (w województwie podlaskim). Połowa JST wydatkowała w tym zakresie więcej niż 461,15 zł/osobę.

W kategorii wydatków majątkowych połowa powiatów wydatkowała powyżej 188,92 zł/osobę. Najmniej w tej kategorii wydatkowały powiaty z województwa dolnośląskiego (112,83 zł/osobę), a najwięcej z województwa lubelskiego (365,26 zł/osobę).

Połowa MPP w ramach wydatków majątkowych przeznaczyła więcej niż 1 164,49 zł/mieszkańca, lecz jednocześnie mniej niż 2 278,78 zł/mieszkańca (MPP województwa kujawsko-pomorskiego). Najmniejsze wydatki majątkowe wykazały MPP z województwa warmińsko-mazurskiego (533,39 zł/osobę).

Wydatki majątkowe gmin kształtowały się na poziomie między 575,25 zł/osobę (gminy województwa opolskiego) a 1 010,82 zł/osobę (gminy województwa podlaskiego). Równocześnie, połowa gmin wydatkowała w ramach tej kategorii wydatków kwoty większe niż 805,34 zł/mieszkańca.

Deficyt Niepewność finansowana w 2020 roku oraz trudności z realizacją projektów, spowodowały bardzo poważne obcięcie wydatków inwestycyjnych zarówno w stosunku do planu jak i w relacji do lat ubiegłych. Z planowanych prawie 60 mld złotych wydatków inwestycyjnych zrealizowano jedynie 48,8 mld złotych. Sytuacja ta spowodowała, że wynik finansowy JST, zamiast planowanego deficytu w wysokości 17 – 20 mld złotych (w zależności od wersji planu), osiągnięto nadwyżkę w wysokości 5,7 mld złotych. Plany na 2021 rok wskazują na szerokie plany inwestycyjne i zakładają deficyt na poziomie prawie 30 mld złotych.

Dług W 2020 roku całkowite zobowiązania JST wzrosły w stosunku do roku 2019 o 10%, do poziomu 89,5 mld zł. Nieznaczny spadek zobowiązań odnotowały samorządy powiatowe (o 1% mniej w stosunku do 2019 roku) i w 2020 roku ich zadłużenie kształtuje się na poziomie 6,5 mld zł. Największy wzrost zadłużenia obserwuje się w miastach na prawach powiatu, gdzie wielkość zobowiązań wzrosła o 16% i obecnie wynosi blisko 43 mld zł. Samorządy gminne posiadały zobowiązania na poziomie 34,2 mld zł, co stanowiło 106% wielkości z roku 2019.

Tabela 8. Zobowiązania JST w latach 2019-2020 według rodzajów jednostek

Treść	2019			2020		
	Dług	Koszty obsługi	Oprocentowa nie	Dług	Koszty obsługi	Oprocentowa nie
	mln zł		%	mln zł		%
JST ogółem	82.046,1	2.071,4	2,62	89.845,1	1.670,6	1,94
Samorząd województwa	5.985,6	147,6	2,47	6.113,8	107,8	1,78
Miasta na prawach powiatu	37.101,0	897,1	2,54	42.989,9	745,4	1,86
Powiaty	6.580,3	190,9	2,93	6.505,5	137,8	2,11
Gminy (bez MPP)	32.379,3	835,8	2,68	34.236,0	679,6	2,04

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Koszty obsługi długu Wydatki związane z obsługą długu publicznego, które zostały uwzględnione w dziale 757 klasyfikacji budżetowej wskazują dla wszystkich JST, koszty na poziomie 1,67 mld zł i w relacji do zadłużenia są zdecydowanie niższe niż w 2019 roku; W 2020 roku, według planu, koszty obsługi długu ponownie wzrosną i osiągną poziom około 2,5%. W samorządach województw koszty obsługi długu w 2020

roku wyniosły łącznie 107,8 mln zł, w miastach na prawach powiatu były to wartości prawie 7-krotnie wyższe (745,5 mln zł). Obsługa długu w powiatach kosztuje blisko 138 mln zł, zaś samorządy gminne łącznie 679,6 mln zł. W gminach miejsko-wiejskich oraz gminach wiejskich koszty te kształtowały się na poziomie 263,7 mln zł, zaś w gminach miejskich – 152,1 mln zł.

8. Finanse samorządu terytorialnego – plany na rok 2021

Planowanie budżetowe na 2021 rok, rozpoczęte latem 2020 roku, było jednym z najtrudniejszych we współczesnej historii polskich samorządów. Niepewność towarzyszyła zarówno dochodom podatkowym jak i dotacjom; problemem dla części jednostek było zapewnienie wkładu własnego dla inwestycji współfinansowanych. Połączenie tego, że stale rosnącymi kosztami pracy oraz rosnąca inflacją było znaczącym wyzwaniem dla skarbników JST. Do porównania planowania budżetowego na 2021 rok wykorzystamy cztery wartości:

- dane dotyczące wykonania uchwał budżetowych za rok 2019,
- dane dotyczące wykonania uchwał budżetowych za rok 2020,
- planowanych wielkości dochodów i wydatków na 2021 rok złożonych przez JST pomiędzy 15 października i 15 listopada roku 2020 do Regionalnych Izb Obrachunkowych²,
- planowanych wielkości dochodów i wydatków na 2021 rok złożonych przez JST do Regionalnych Izb Obrachunkowych – stan na 15 maja 2021.

Takie przedstawienie wielkości pozwoli na porównanie lat 2019 – 2021 w kontekście dochodów i wydatków i wpływu obecnej sytuacji na finanse samorządowe. Pierwsze prognozy, przygotowane jesienią 2020 roku, zakładały spadek dochodów do poziomu poniżej 300 mld złotych; największy spadek był przewidywany w gminach wiejskich, co jest zaskakujące, biorąc pod uwagę fakt, że znacząca część z tych gmin opiera swoje dochody o dotacje i subwencje. Korekty budżetów dokonane w pierwszym kwartale 2021 roku, zwiększyły przewidywane dochody do 302 mld złotych; kwota ta jest nadal niższa od dochodów wykonanych w 2020 roku – można się w związku z tym spodziewać kolejnych korekt w trakcie trwania roku.

Tabela 9. Dochody JST w latach 2019-2021

JST	2019	2020	2021	
			Projekt z listopada 2020 r.	Plan według stanu na 31 III 2021 r.
			mln zł	
Razem	278.577,4	304.930,1	297.955,5	302.183,9
Gminy miejskie	29.888,6	32.467,4	32.119,0	32.420,0
MPP	93.894,4	100.314,4	102.542,0	103.494,3
Gminy miejsko-wiejskie	46.011,5	50.663,0	50.129,5	50.424,4
Gminy wiejskie	59.331,6	65.960,0	61.417,0	62.334,5
Powiaty	30.696,3	34.568,6	32.429,3	33.008,7
Samorządy województw	18.755,0	20.956,6	19.318,7	20.501,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Analogicznie wygląda strona wydatkowa, aczkolwiek różnice są znacząco większe. Pierwotnie wydatki zostały zaplanowane na poziomie prawie 318 mld złotych, przy jednoczesnym wykonaniu w 2020 roku na poziomie 299 mld złotych; w maju planowane wydatki wynosiły już prawie 332 mld; największy wzrost nastąpił na planowanych wydatkach majątkowych – wzrost o ponad 10 mld do poziomu 69 mld złotych.

² <https://www.gov.pl/web/finanse/wieloletnia-prognoza-finansowa3>

Tabela 10. Wydatki JST w latach 2019-2021

JST	2019	2020	2021	
			Projekt z listopada 2020 r.	Plan według stanu na 31 marca 2021 r.
			mln zł	
Razem	280.276,5	299.240,6	317.954,8	331.921,7
Gminy miejskie	30.017,6	31.993,9	33.915,2	34.924,8
MPP	96.885,5	103.502,2	110.487,4	114.252,1
Gminy miejsko-wiejskie	46.103,5	49.001,4	53.051,4	54.796,2
Gminy wiejskie	59.263,2	62.721,3	65.256,9	68.310,3
Powiaty	29.630,7	32.313,9	33.855,8	36.027,8
Samorządy województw	18.376,0	19.708,0	21.388,0	23.610,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Obserwując główne tytuły dochodowe oraz wydatkowe widać z jednej strony spadek wpływów z tytułu udziałów w PIT oraz wydatków majątkowych. Nadwyżka na koniec 2020 roku pokazuje, że nie było potrzeby aż takiego ograniczenia wydatków majątkowych.

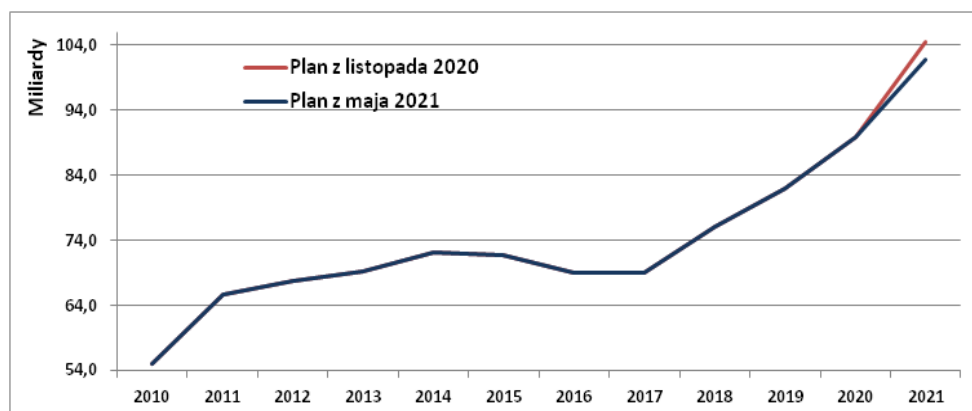
Tabela 11. Wydatki JST w latach 2019-2021

JST	2019	2020	2021	
			Projekt z listopada 2020 r.	Plan według stanu na 31 marca 2021 r.
			mln zł	
Dochody ogółem	278.577,4	304.930,1	297.955,5	302.183,9
PIT	56.152,3	55.077,6	57.207,0	57.148,3
CIT	10.901,7	11.325,5	10.096,9	10.130,3
Subwencja	61.761,9	67.029,4	69.106,6	69.053,8
Podatek od nieruchomości	23.303,3	24.215,9	25.238,2	25.293,4
	0,0	0,0	0,0	0,0
Wydatki ogółem	280.276,5	299.240,6	317.954,8	331.921,7
Wydatki bieżące	229.218,7	250.488,8	258.834,9	262.998,6
Wynagrodzenia	88.258,8	96.456,2	101.038,7	101.402,6
Wydatki majątkowe	51.057,8	48.751,8	59.119,9	68.923,1
	0,0	0,0	0,0	0,0
Wynik	-1.699,1	5.689,5	-19.999,2	-29.737,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Zadłużenie łączne JST na koniec 2020 roku wynosiło 89,8 mld złotych, wstępne plany zakładały zadłużenie na koniec 2021 roku na poziomie 104,4 mld złotych; obecny plan zakłada wzrost do 101,7 mld zł. Jest to największy wzrost zadłużenia liczony rok do roku od 2009 roku. Jednocześnie znacząco wzrosły koszty obsługi zadłużenia z 1,67 mld zł w 2020 roku do prawie 2,2 mld zł w 2021 r.

Rysunek 5. Zadłużenie JST w latach 2010-2021

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Przy proponowanych obecnie zmianach w strategii rozwoju kraju oraz prawodawstwie, perspektywy na lata następne dla jednostek samorządu terytorialnego są całkowicie nie jasne. Z jednej strony proponuje się znaczące zmiany w systemie podatkowym, skutkujące istotnym obniżeniem dochodów własnych, z drugiej strony jest propozycja wprowadzenia subwencji inwestycyjnej (brak szczegółów); jakiegokolwiek planowanie długoterminowe jest obciążone bardzo dużym ryzykiem błędu i nie pozwala na tworzenie skutecznych planów rozwojowych.

9. Ranking jakości życia w województwie podkarpackim

Od 2019 r. w IBAF prowadzone są prace nad oceną jakości życia w gminach województwa podkarpackiego. Zasadniczym celem tych prac jest wskazanie w województwie *obszarów problemowych*, w których parametry określające jakość życia przyjmują niskie (negatywne) wartości i które powinny być w związku z tym traktowane jako obszary wymagające preferencyjnego wsparcia środkami publicznymi. Powinno to stanowić istotną przesłankę przy projektowaniu polityki rozwoju tak na szczeblu pojedynczych jednostek samorządowych, jak i na szczeblu województwa. Ubocznym efektem badań jest publikowany raz w roku ranking gmin, pozwalający na porównanie jakości życia w danej gminie z innymi, podobnymi jednostkami i wskazujący na te determinanty jakości życia, które wymagają istotnej poprawy. Na stronie internetowej IBAF dostępna jest aplikacja pozwalająca na konstrukcję rankingu przy własnych proporcjach znaczenia wybranych składowych jakości życia.

Konstrukcja indeksu Konstrukcja indeksu jakości życia opiera się na wyodrębnieniu dziesięciu niezależnych obszarów determinujących – w naszej opinii – jakość życia. Tych dziesięć obszarów w większym lub mniejszym stopniu pokrywa się najważniejszymi obszarami życia. Każdy z dziesięciu obszarów opisanych jako:

- finanse,
- oświata,
- zdrowie,
- infrastruktura i inwestycje,
- rynek pracy,
- administracja/społeczeństwo,
- gospodarka komunalna,
- aktywność gospodarcza,
- rekreacja,
- bezpieczeństwo,

jest opisany trzema lub czterema wskaźnikami, które uznaliśmy za najistotniejsze dla oceny wpływu danego obszaru na jakość życia i dla których dostępne są wiarygodne dane.

Wszystkie wykorzystywane przez nas wskaźniki i wartości mają charakter obiektywny i pochodzą z ogólnodostępnych baz danych statystycznych oraz finansowych. Szerszy opis konstrukcji indeksu i wyników rankingu za rok 2019 znaleźć można w raporcie *Finanse podkarpackich jednostek samorządu terytorialnego*, dostępnym w zakładce *Raporty* na stronie internetowej IBAF.

Ranking 2019 Ostatni opublikowany ranking bazował na danych z 2019 r. i za gminy charakteryzujące się w województwie najwyższą jakością życia wskazywał:

- wśród miast na prawach powiatu – Rzeszów,
- wśród pozostałych miast – Łańcut,
- wśród gmin miejsko-wiejskich – Głogów Małopolski,
- wśród gmin wiejskich – Solinę, która w rankingu obejmującym wszystkie gminy województwa zajęła trzecie miejsce za Rzeszowem i Krosnem.

Zrezygnowaliśmy z publikacji rankingu za rok 2020. Uznaliśmy, iż problemy związane z pandemią i wynikające stąd zakłócenia funkcjonowania gospodarki oraz wymuszone zmiany trybu życia mieszkańców miały dla oceny jakości życia znacznie większe znaczenie niż czynniki uwzględniane w konstrukcji indeksu będącego podstawą sporządzenia rankingu. Do publikowania rankingu zamierzamy jednak powrócić.

Obszary problemowe Indeks jakości życia może być również wykorzystany do wyodrębnienia w województwie obszarów problemowych – czyli części województwa charakteryzujących się niskimi wartościami wskaźników

opisujących objęte naszym badaniem czynniki kształtujące jakość życia mieszkańców. Konstrukcję obszarów problemowych przedstawimy na przykładzie czterech, wybranych obszarów: finansów samorządowych, rynku pracy, edukacji i infrastruktury ochrony zdrowia.

Obszary problemowe odpowiadające wymienionym powyżej czynnikom warunkującym – w sposób mniej lub bardziej bezpośredni – jakość życia mieszkańców przedstawiono na mapach województwa podkarpackiego, na których kolorem pomarańczowym oznaczono gminy, dla których wartość X syntetycznego wskaźnika dla danego obszaru (średniej ze znormalizowanych wartości wszystkich zmiennych opisujących dany obszar) spełnia nierówność

$$X < MIN + \frac{MAX - MIN}{4}$$

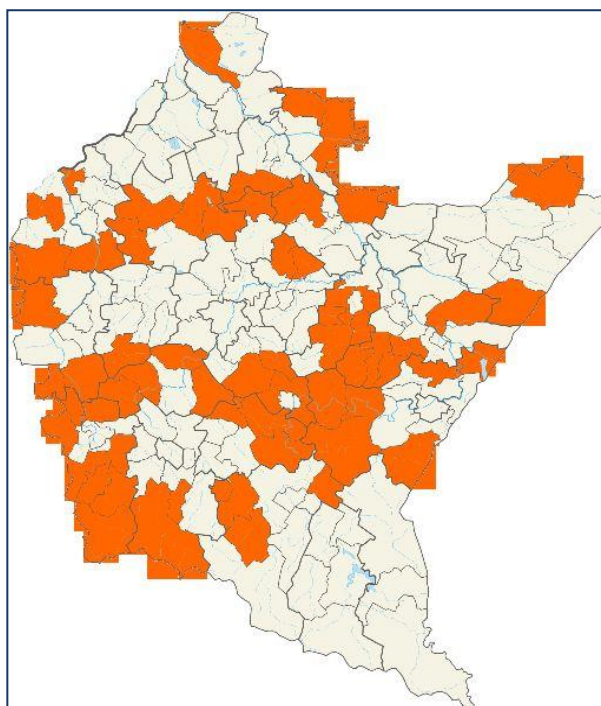
gdzie MIN oznacza najmniejszą w województwie wartość syntetycznego wskaźnika dla danego obszaru, a MAX – maksymalną wartość takiego wskaźnika. Podane poniżej przykłady wyraźnie zilustrują tezę o konieczności zindywidualizowanego podejścia do określania zasięgu działania instrumentów wsparcia związanych z różnymi aspektami jakości życia. Podstawą obliczenia wszystkich wartości wskaźników były dane z rankingu za rok 2019.

Pierwsza mapka przedstawia rozmieszczenie gmin charakteryzujących się najniższymi dochodami samorządowymi na jednego mieszkańca. Z mapki tej można odczytać, że obszarami wymagającym wsparcia ze względu na ogólnie niski poziom dochodów są gminy położone poza trzema strefami:

- korytarzem, przez który przebiegają autostrada A4 i linia kolejowa na Ukrainę,
- mocno uprzemysłowionym obszarem dawnego Centralnego Okręgu Przemysłowego,
- Bieszczadami, stanowiącymi najbardziej atrakcyjną turystycznie część województwa.

Zwraca również uwagę fakt, iż duża część gmin zaliczanych do tego obszaru problemowego położona jest na obrzeżach województwa.

Rysunek 6. Gminy o najgorszej sytuacji finansowej

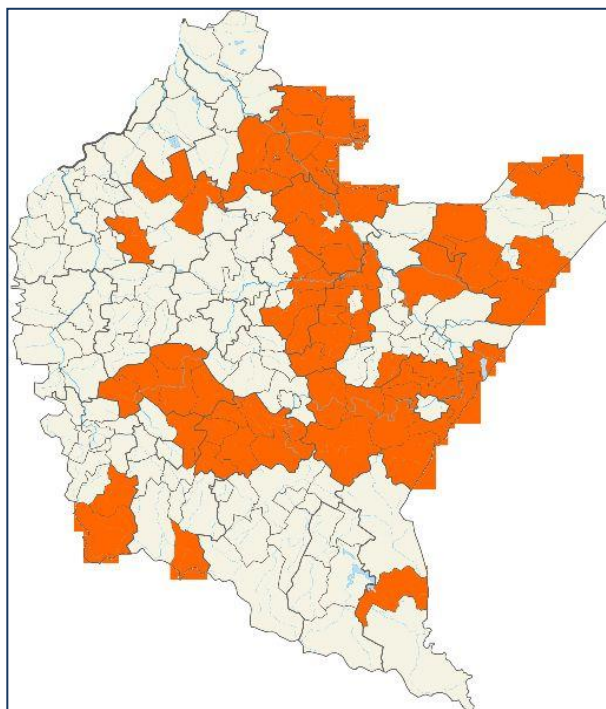

Źródło: obliczenia własne

Druga mapka pokazuje obszar problemowy dla wskaźników związanych z rynkiem pracy. Przy obliczaniu syntetycznego miernika dla tego obszaru pod uwagę brane były trzy wielkości:

- przeciętne wynagrodzenie w gminie,
- stopa bezrobocia w powiecie, na terenie którego znajduje się gmina,
- liczba pracujących na 1000 mieszkańców, traktowana jako miernik aktywności gospodarczej.

Rysunek 7. Gminy o najgorszej sytuacji na rynku pracy

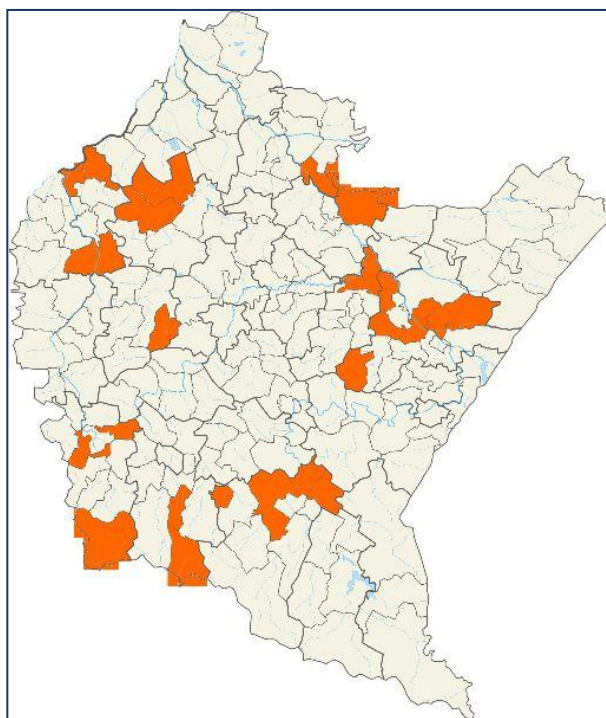

Źródło: obliczenia własne

Trzecia mapka ilustruje sytuację w oświacie. Syntetyczne wartości miernika oświatowego wyliczane były na podstawie wartości czterech zmiennych:

- odsetka liczby dzieci w wieku od 0 do 3 lat mających zapewnione miejsca w żłobkach,
- odsetka liczby dzieci w wieku od 3 do 5 lat mających zapewnione miejsca przedszkolach,
- wydatków na oświatę i wychowanie przypadających na jednego ucznia,
- przeciętnej liczby uczniów na jeden oddział w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Rysunek 8. Gminy o najgorszej sytuacji w oświacie

Źródło: obliczenia własne

Widzimy, że w przypadku oświaty zróżnicowanie wartości syntetycznego miernika nie jest tak duże jak przy poprzednio omawianych obszarach, a liczba gmin o bardzo niskiej wartości wskaźnika syntetycznego jest niewielka. Zauważyć można, iż wszystkie gminy „problemowe” są oddalone od większych ośrodków miejskich. Jest prawdopodobne, że obraz sytuacji edukacyjnej zmieniłby się, gdyby do zestawu zmiennych dołączyć mierniki określające jakość kształcenia. Jak dotąd nie udało się jednak pozyskać odpowiednich danych dla wszystkich gmin.

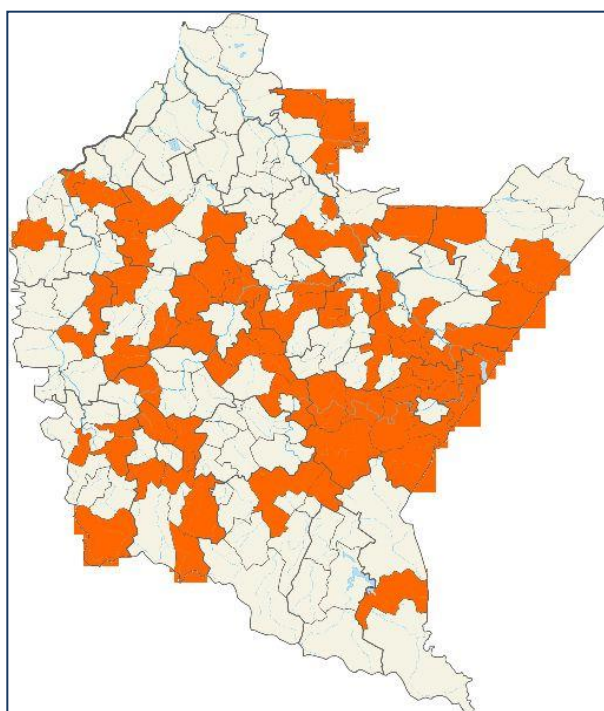
Ostatni przykład dotyczy infrastruktury zdrowotnej, decydującej w znacznej mierze o dostępności usług medycznych dla mieszkańców. Do wyznaczenia syntetycznego wskaźnika w tym obszarze wykorzystano wartości:

- liczby porad podstawowej opieki zdrowotnej przypadających na 1000 mieszkańców,
- liczby mieszkańców na jedną aptekę lub punkt apteczny,
- liczby łóżek szpitalnych na 1000 mieszkańców.

Widzimy, że liczba gmin „problemowych”, czy raczej – gmin z problemami jest tu znacznie większa niż w poprzednich przypadkach. Świadczy to o znacznej polaryzacji mierników dostępności usług medycznych – duża liczba gmin o wartościach miernika syntetycznego bliskich wartości minimalnej dla całego województwa musi bowiem oznaczać, że istnieje grupa gmin, dla której miernik syntetyczny osiąga większe wartości.

Wśród wskaźników dotyczących ochrony zdrowia nie ma wielkości obrazujących stan zdrowotny mieszkańców poszczególnych gmin. Wynika to z faktu, iż celem naszym było skoncentrowanie się na takich wskaźnikach, na które władze samorządowe mają znaczący wpływ. Być może celowe byłoby natomiast uzupełnienie zestawu zmiennych w tym obszarze o zmienne obrazujące skalę występujących w gminie zagrożeń środowiskowych – takich jak jakość powietrza, czy dostęp do dobrej jakościowo wody, gdyż na te bardzo istotne dla zdrowia mieszkańców czynniki władze samorządowe mają już, przynajmniej potencjalnie, na miarę swych możliwości finansowych, możliwości aktywnego oddziaływania.

Rysunek 9. Gminy o najgorszej infrastrukturze ochrony zdrowia.

Źródło: obliczenia własne

Na koniec podkreślić trzeba, że prace nad indeksem jakości życia nie zostały zakończone i nadal pracujemy nad jego doskonaleniem. Za szczególnie istotne uważamy przy tym rozszerzenie zakresu zmiennych wykorzystywanych przy konstrukcji indeksu jakości życia o mierniki:

- jakości powietrza,
- dostępności komunikacyjnej,

- jakości świadczonych usług publicznych.

Główną barierą jest tu – jak w wielu innych badaniach podobnego typu – dostęp do rzetelnych i regularnie publikowanych danych.

10. O IBAF

Instytut Badań i Analiz Finansowych jest jednostką naukowo-badawczą Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, mającą na celu rozwój i propagowanie wiedzy finansowej oraz jej transfer do praktyki biznesowej.

Zakres działania Instytutu obejmuje m.in. prowadzenie badań naukowych w dziedzinie szeroko rozumianych finansów i publikowanie ich wyników w kraju i za granicą, stymulowanie wymiany poglądów, opinii i myśli w tej dziedzinie poprzez organizowanie kongresów, konferencji, sympozjów i seminariów naukowych, podejmowanie inicjatyw edukacyjnych mających na celu podnoszenie wiedzy na temat zjawisk i zagadnień finansowych, w tym m.in. organizowanie szkoleń, warsztatów, studiów podyplomowych, wykładów otwartych itp., projektowanie i wdrażanie rozwiązań biznesowych usprawniających zarządzanie finansami przedsiębiorstw a także doradztwo finansowe na rzecz organizacji i podmiotów różnego rodzaju.

Obecnie działalność badawcza IBAF koncentruje się na zagadnieniach:

- publicznego wsparcia rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich,
- procedur i algorytmów podziału środków publicznych,
- niezbędnych zmian systemu finansów samorządowych.

W najbliższym czasie zamierzamy ponadto podjąć badania procesów restrukturyzacji i upadłości przedsiębiorstw.

Stałym elementem prac IBAF są również badania sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego z obszaru województwa podkarpackiego oraz jakości życia w województwie podkarpackim.

Wyniki prac prowadzonych w IBAF prezentowane są na stronie internetowej ibaf.edu.pl i publikowane w wydawanym w IBAF kwartalniku o nazwie Financial Internet Quarterly (<https://finquarterly.com/>).

IBAF jest liderem projektu IDEA (Inspiring Digital Entrepreneurship and Awareness in Higher Education) realizowanego w partnerstwie z wieloma ośrodkami zagranicznymi w ramach programu Erasmus Strategic Project.

11. Oferta IBAF

Niezależnie od własnego programu badawczego IBAF realizuje projekty badawcze, ekspertyzy i szkolenia zlecane przez instytucje zewnętrzne zaliczane tak do sektora publicznego, jak i do sektora komercyjnego. Z aktualną ofertą komercyjnej działalności IBAF zapoznać się można na stronie internetowej IBAF:

https://ibaf.edu.pl/images/OFERTA_Institutu_Badan_i_Analiz_Finansowych.pdf

https://ibaf.edu.pl/images/ibaf/pliki/FolderIBAF_pl.pdf

Na stronie IBAF znaleźć można również opisy ostatnio zrealizowanych projektów wraz z opiniami naszych zlecniodawców.

12. Najnowsze publikacje pracowników IBAF

Elżbieta Malinowska-Misiąg, Wojciech Misiąg, *Zarządzanie finansami publicznymi. Od budżetów gmin do strategii globalnych*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania – Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2020

Jan Misiąg, Wojciech Misiąg, Karolina Palimąka, Jacek Rodzinka, Tomasz Skica, *Publiczne wsparcie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w świetle celów Wspólnej Polityki Rolnej UE i polskiej polityki rozwoju*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania – Wydawnictwo Astra, Kraków 2021 (w druku)

Tomasz Skica, Jacek Rodzinka (red.), *Instrumentalizacja wsparcia przedsiębiorczości w Polsce, Estonii i na Słowacji. Samorząd terytorialny, administracja centralna oraz instytucje publiczne*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania – Naukowe Wydawnictwo IVG, Szczecin – Londyn 2021

Elżbieta Malinowska-Misiąg, Wojciech Misiąg, *Dostosowanie dochodów do zadań samorządu terytorialnego w Polsce. Praktyka i rekomendacje*, w: Paweł Felis, Monika Korolewska (red.), *Źródła dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego w Polsce* „Studia BAS” Nr 1(65)2021, s.21–41, dostępne na stronie internetowej Biura Analiz Sejmowych studiabas.sejm.gov.pl

Opracował zespół pracowników Instytutu Badań i Analiz Finansowych:

Jan Misiąg,
Wojciech Misiąg,
Karolina Palimąka,
Jacek Rodzinka
Tomasz Skica

Rzeszów, 9 czerwca 2021 r.

**Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania
Instytut Badań i Analiz Finansowych
Ul. Sucharskiego 2 pok. 248
35-225 Rzeszów
Telefon: +48 17 866 11 85
Mail: ibaf@ibaf.edu.pl
Internet: <https://www.ibaf.edu.pl>**